

Sundbyberg 2015-11-24

Vår referens: Stefan Eklund Åkerberg

Dnr: S2015/04694/FST

Socialdepartementet

103 33 Stockholm

Remissvar: Slutbetänkandet Barns och ungas rätt vid tvångsvård. Förslag till ny LVU (SOU 2015:71)

Handikappförbunden

Handikappförbunden är en samarbetsorganisation för 39 funktionshinderförbund som tillsammans representerar ca 400 000 människor. Vårt mål är ett samhälle för alla. Vårt intressepolitiska arbete grundar sig på mänskliga rättigheter.

Sammanfattning

Regeringen beslutade den 12 juli 2012 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Syftet med utredningen är att ytterligare stärka barnrättsperspektivet och rättssäkerheten för barn och unga samt bidra till kvalitetsutveckling inom den sociala barn- och ungdomsvården, med särskilt fokus på tvångsvård.

För att samhället ska kunna tillförsäkra barn och unga skydd och god vård även utan samtycke måste tvångsvården vara legitim och utföras med höga krav på rättssäkerhet och kvalitet. För att komma till rätta med de brister som finns i dagens vård av unga menar utredaren att det behövs en helt ny lag om tvångsvård för barn och unga.

Handikappförbunden är positiva till att det införs en ny LVU och anser att det är en viktig aspekt för rättssäkerheten att lagen blir mer pedagogisk och överskådlig. Det är mycket angeläget att förslaget om en ny LVU blir verklighet i de delar som gäller krav på vården och stärkt barnperspektiv. LVU-vården idag är under all kritik och det behövs en stor förbättring av lagen, i tillämpning av lagen och i kvalitén på vården.

Det finns ett stort behov av att i lagtexten förtydliga vilka krav som ställs på vården. Vi anser att det av pedagogiska skäl bör framgå av namnet på lagen att det rör sig om tvångsvårdslagstiftning, såsom det gör i lagen om psykiatrisk tvångsvård.

Under inledande synpunkter nedan redogör vi för de mer övergripande synpunkter vi har på betänkandet. När det gäller betänkandets konkreta förslag begränsar vi oss i vårt yttrande till en för oss mycket avgörande punkt:

7.11.3 Rekvisitet annat socialt nedbrytande beteende ska ändras

Handikappförbunden avstyrker förslaget om att ändra rekvisitet "annat socialt nedbrytande beteende till "annat i sig själv socialt nedbrytande beteende".

I övrigt hänvisar vi till och ställer oss bakom inlämnade yttranden från Handikappförbundens medlemsorganisationer och Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa, NSPH.

Inledande synpunkter

Handikappförbunden är i stort positiva till utredningens förslag. Vi instämmer fullt ut i utredningens bedömning att det behövs en ny lag om tvångsvård av barn och unga. Vi ser ett avgörande behov av att utveckla vården och att stärka barnrättsperspektivet. Vi är positiva till att syftet med vården enligt LVU förtydligas och att det betonas att vården ska vara god. Vi delar också slutsatsen att för att samhället ska kunna tillförsäkra barn och unga skydd och god vård

även utan samtycke, måste tvångsvården vara legitim och utföras med höga krav på rättssäkerhet och kvalitet. Det är därför glädjande att utredningen på flera punkter också landar i förslag som kan stärka barns och ungas rätt. En viktig aspekt för rättssäkerheten blir då att lagen blir mer pedagogisk och överskådlig.

En avgörande fråga för att tvångsvården ska kunna anses vara rättssäker och legitim är att den i alla dess led genomsyras av hög kompetens. Från förebyggande stöd och öppen vård innan tvångsvård kan komma i fråga, via socialtjänstens utredning och beslut i nämnder och domstol, till genomförandet av tvångsvården och ett fullgott stöd vid dess avslutande. Utredningen betonar starkt behovet av kompetens, kunskapsstöd och riktlinjer. Mycket läggs dock här på framtiden där exempelvis Socialstyrelsen föreslås få i uppdrag att ta fram olika kunskapsstöd mm.

Vår slutsats blir därför att lagändringarna kommer att vara plats innan det finns en nödvändig kompetens inom socialtjänsten, domstolsväsendet och verksamheterna i vården. Det borde vara tvärtom. Det vill säga att olika aktörer har kompetens för att kunna leva upp till lagen. Nu riskerar det att bli ett stort glapp där barn, unga och deras familjer i behov av stöd fortsätter att komma till korta. LVU-vården idag är under all kritik och det behövs en stor förbättring av lagen, i tillämpningen av lagen och i kvalitén på vården. Därför är det viktigt att utredningens förslag genomförs skyndsamt men där kompetenskravet inte får komma i efterhand.

Positivt är att rätten till offentligt biträde förstärks på flera punkter. Även här är kompetensfrågan viktig. Något som utredaren också betonar. Kompetensen måste dock även omfatta kunskap om den man företräder. Det vill säga i vårt fall barn, unga och vuxna med funktionsnedsättning. Utredaren lyfter även fram behovet av ökade kunskaper om barn hos domare i rättsprocessen. Här vill vi lyfta fram vad vi ser som ett avgörande hinder och något som vi tidigare har påpekat även i andra sammanhang. Det är inte möjligt att ålägga domare kompetensutveckling på olika områden utan att den kan endast erbjudas via Domstolsverkets frivilliga kurser.

Vi har många gånger exempelvis påtalat behovet av fördjupade kunskaper hos domarkåren om FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Något som vi menar skulle vara betydelsefullt för att få ett ökat MR-perspektiv i tillämpningen av lagarna.

För synpunkter på betänkandets förslag i övrigt hänvisar vi till och ställer oss bakom inlämnade yttranden från Handikappförbundens medlemsorganisationer Autism- och Aspergerförbundet, Riksförbundet FUB och Schizofreniförbundet. Vi vill också hänvisa till yttrande från Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa, NSPH, där flera av Handikappförbundens medlemsorganisationer ingår (RSMH, Riksförbundet Attention, Schizofreniförbundet, Svenska OCD - förbundet och Svenska Ångestsyndromsällskapet ÅSS).

Gemensamt för dessa organisationer är att deras medlemmar är starkt beroende av en rättssäker och väl fungerande tvångsvård. Här finns den verkliga insikten om vilka brister som dagens tvångsvård uppvisar och vilka förutsättningar som måste uppfyllas för att den ska vara acceptabel. Deras direkta erfarenheter och kunskap inom området måste därför vara starkt styrande för hur betänkandets förslag beaktas och genomförs.

Handikappförbunden delar principiellt Barnombudsmannens syn på att förslaget om avskiljning på de särskilda ungdomshemmen inte är förenligt med Barnkonventionen. Flera medlemsförbund anser samtidigt att åtgärden under vissa förhållanden kan vara befogad och att utredningens förslag är ett steg i rätt riktning.

Handikappförbunden tar därför inte ställning till det konkreta förslaget under punkten 17.6.14 utan hänvisar även här till ovan angivna organisationers yttranden.

Betänkandets förslag

7.11.3 Rekvisitet annat socialt nedbrytande beteende ska ändras

Det finns i dag en bred enighet bland de funktionshinderorganisationer som avger yttranden på betänkandet att förslaget om att ändra rekvisitet annat socialt beteende inte är acceptabelt. Utredningen

föreslår att det ska bli tillåtet att tvångsvårda barn på grund av beteenden som beror på en funktionsnedsättning.

De beteenden som avses i utredningen uppstår hos exempelvis barn med autism på grund av funktionsnedsättningen och går inte att behandla. Det kan röra sig om att barnet inte kan göra sig förstått, att barnet utsatts för ohanterliga kravsituationer som oförberedda förändringar eller att omvärlden av olika anledningar blivit obegriplig för barnet. För att hjälpa barnet undvika sådana beteenden måste man därför exempelvis ge kommunikationsstöd, arbeta med tydliggörande pedagogik och lågaffektivt bemötande. Ett barn med autism kan alltså inte själv komma till rätta med till exempel ett självskadande eller problemskapande beteende, utan är helt beroende av adekvata stöd- och anpassningsåtgärder från omgivningen. Det är därför orimligt och oacceptabelt att med tvång placera barnet utanför hemmet för att barnet ska komma till rätta med beteendet.

Autism- och Aspergerförbundet erfarenhet är att barn med autism tvångsplaceras utanför hemmet utan att socialnämnden först provat autismspecifika stödinsatser i hemmet och i skolan.

Handikappförbunden anser att det, precis som idag, bör vara otillåtet att tvångsvårda barn på grund av beteenden som beror på funktionsnedsättning, men att ansvaret för att hjälpa barnen ska ligga på kommunen. På det sättet tvingas kommunen ta fram adekvata frivilliga insatser. Tydliggörande pedagogiska insatser, kommunikationsstöd, anpassningar och habiliterande insatser ska ges inom skola, i barnets eget hem, inom habiliteringen och genom SOL och/eller LSS-insatser. Det finns betydligt sämre förutsättningar att ge detta stöd inom LVU-vården.

Handikappförbunden anser att utredningens förslag strider mot FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Av artikel 14 framgår att förekomst av funktionsnedsättning inte i något fall ska rättfärdiga frihetsberövande och av artikel 19 framgår att staten har åtagit sig att säkerställa att alla människor som har funktionsnedsättning ska få tillgång till olika former av samhälls-

service både i hemmet och inom särskilt boende och till annan service, bl.a. sådant personligt stöd som är nödvändigt för att stödja boende och deltagande i samhället och för att förhindra isolering och avskildhet.

Handikappförbunden avstyrker förslaget om att ändra rekvisitet "annat socialt nedbrytande beteende" till "annat i sig själv socialt nedbrytande beteende".

Med vänlig hälsning

Handikappförbunden

Stig Nyman

Ordförande